

Затверджено на засіданні Вченої
ради від «14» березня 2024 р.
протокол № 5

ЗАТВЕРДЖЕНО:

Директор Інституту екології
Карпат НАН України
член-кореспондент НАН

України
Іван Дайлик
«15» березня 2024 р.

ПОГОДЖЕНО:

Голова профкому
Інституту екології Карпат
НАН України
«14» березня 2024 р.

**КОНЦЕПЦІЯ РОЗВИТКУ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ІНСТИТУТУ ЕКОЛОГІЇ КАРПАТ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК
УКРАЇНИ НА 2024–2028 РОКИ**

Львів – 2024

ВСТУП

Результати наукової діяльності Інституту екології Карпат НАН України підтверджують результативність академічної моделі організації науки. Сильні сторони цієї системи полягають у здатності формувати й розвивати наукові школи, підтримувати високий рівень досліджень, координувати міждисциплінарні роботи з фундаментальних і прикладних проблем, здійснювати незалежну наукову експертизу, а також готувати висококваліфіковані кадри.

Попри серйозні труднощі, спричинені економічними кризами останніх десятиліть, Інституту вдалося зберегти науковий потенціал, авторитет в Україні й за її межами та залишитися єдиною академічною установою екологічного профілю у Західному регіоні. Інститут є установою з повним циклом наукової діяльності.

Метою Концепції розвитку Інституту – посилити роль вітчизняної науки як ключового чинника модернізації країни та збільшити внесок Інституту екології Карпат НАН України у соціально-економічний розвиток держави шляхом:

- удосконалення виконання фундаментальних і прикладних досліджень, розширення їх міждисциплінарного характеру та впровадження конкурсних і програмно-цільових засад планування наукових робіт;
- активізації розробок, спрямованих на зростання наукоємності й конкурентоспроможності;
- посилення кадрового ресурсу, підтримки наукових шкіл та залучення обдарованої молоді до роботи в НАН України.

ЗАГАЛЬНІ ДАНІ ПРО ІНСТИТУТ

Статус.

Інститут екології Карпат НАН України (далі – Інститут) є державною бюджетною науковою неприбутковою установою, заснованою на державній власності. Входить до складу Відділення загальної біології НАН України й був створений 22 жовтня 1991 року на базі Львівського відділення Інституту ботаніки ім. М. Г. Холодного згідно з постановою Президії НАН України №275.

Інститут працює відповідно до Конституції України, Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність», Статуту НАН України, а також власного Статуту. Його діяльність зосереджена на проведенні досліджень у галузі екології, охорони довкілля, збереження біорізноманіття та раціонального використання природних ресурсів, доведенні наукових результатів до практичного застосування, підготовці наукових кадрів і задоволенні соціальних та економічних потреб країни.

Основні завдання Інституту:

1. Проведення фундаментальних і прикладних досліджень для отримання нових знань з екології та охорони довкілля, збереження біорізноманіття і раціонального використання природних ресурсів, створення природоохоронних установ і підвищення їх ефективності.
2. Виконання науково-технічних розробок, спрямованих на практичне застосування результатів досліджень.
3. Надання науково-дослідних послуг, зокрема щодо організації природоохоронних територій, менеджмент-планів збереження біорізноманіття, розроблення схем екомереж, проведення оцінки стану екосистем і підготовки методичних рекомендацій.
4. Проведення наукових і технічних експертиз.
5. Підготовка кадрів вищої наукової кваліфікації через аспірантуру та докторантуру.

6. Забезпечення якості досліджень, накопичення й узагальнення результатів, створення умов для творчого розвитку колективу та соціального захисту співробітників.

7. Розвиток наукової інфраструктури.

8. Інформування громадськості про діяльність Інституту.

Управління.

Інститут очолює директор, який обирається таємним голосуванням на п'ять років і призначається Президією НАН України з правом переобрання не більше двох строків поспіль. Він відповідає за діяльність Інституту перед НАН України. Колегіальним органом управління є Вчена рада чисельністю 15 осіб, що визначає стратегічні напрями розвитку, затверджує плани досліджень, розглядає кадрові та атестаційні питання, а також рекомендує наукові роботи до відзначення преміями.

Структура.

Структуру Інституту формує дирекція та затверджує Відділення загальної біології НАН України. Основними підрозділами є:

- відділ екосистемології;
- відділ популяційної екології;
- відділ охорони природних екосистем;
- відділ екоморфогенезу рослин.

Діють також лабораторії та допоміжні структури, серед яких: лабораторія ґрунтової хімії та біохімії, високогірний біологічний стаціонар ім. К. Малиновського, гербарій LWKS, лабораторія еколого-таксономічних досліджень та центр флуоресцентної мікроскопії.

Наукові кадри.

Наукові кадри Інституту екології Карпат складаються з наукових працівників (головні та провідні наукові працівники, старші, наукові і молодші наукові працівники та провідні інженери). До виконання НДР залучається також технічний

і допоміжний персонал, який складається з інженерів різних категорій, лаборантів і робітників.

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Концепція розвитку науково-дослідної діяльності Інституту є основою для складання поточних і довгострокових планів наукової роботи на 2024–2028 роки. Вона визначає передумови, мету, завдання, принципи та механізми організації наукової діяльності, спираючись на законодавство України, Статут НАН України та Статут Інституту, а також на здобутки установи й міжнародний досвід.

Дослідження проводяться у лабораторіях, на високогірному стаціонарі та польових ділянках, із залученням співробітників інших установ.

2. СУЧАСНИЙ СТАН І СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ

2.1. Статус як державної наукової організації

Інститут виконує фундаментальні та прикладні дослідження з екології, охорони довкілля, збереження біорізноманіття та раціонального використання природних ресурсів. Бере участь у формуванні пропозицій для практичного застосування та підготовці наукових кадрів.

Відповідно до постанов Президії НАН України, Інститут здійснює:

- комплексне дослідження екосистем Карпат та прилеглих територій, розроблення екосистемних і біоіндикаційних методів охорони природи;
- вивчення мінливості й адаптаційного потенціалу популяцій рослин і тварин під впливом природних і антропогенних чинників.

Результати досліджень використовуються владними структурами у стратегічних документах і прогнозах.

2.2. Ефективність організації досліджень

Інститут активно поєднує бюджетне фінансування з програмно-цільовими та конкурсними проектами, що сприяє зростанню міжнародної співпраці. Особлива увага приділяється міждисциплінарним і фундаментальним дослідженням, орієнтованим на практичні екологічні рішення.

Ключові принципи:

- розвиток фундаментальної науки та зосередження ресурсів на пріоритетних напрямках;
- підтримка провідних науковців і шкіл;
- поєднання науки й освіти;
- розвиток наукової молоді;
- підтримка комерціалізації розробок;
- інтеграція у міжнародну наукову спільноту.

Інститут зберігає потенціал для створення результатів світового рівня, але стикається з браком фінансування, обмеженими можливостями комерціалізації та відтоком кадрів.

3. МЕТА, ЗАВДАННЯ ТА ПРИНЦИПИ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Головна мета розвитку Інституту – підвищення професійного рівня наукових кадрів шляхом поєднання сучасних методів навчання і досліджень, що забезпечить повноправну участь у соціально-економічному розвитку держави та інтеграцію в міжнародний науковий простір.

Стратегічні завдання:

- реалізація державної політики у сфері науки та формування наукової сфери України;
- поєднання науково-дослідної діяльності з освітнім процесом;

- проведення фундаментальних і прикладних досліджень для вирішення пріоритетних економічних завдань;
- запровадження стандартів співпраці з виробництвом для впровадження наукових результатів;
- розвиток аспірантських програм із сучасним змістом і якісною організацією;
- розширення міжнародного співробітництва;
- моніторинг потреб регіону й ефективності впровадження наукових розробок;
- популяризація наукових здобутків у ЗМІ та на конференціях.

Принципи діяльності: неперервність і актуальність досліджень, орієнтація на світові тенденції, практична спрямованість і комплексність роботи, поєднання навчання і науки, широке апробування результатів.

4. КАДРОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Мета кадрової політики – збереження і розвиток наукового потенціалу, підтримка наукових шкіл, створення умов для підготовки молодих дослідників.

Напрями роботи:

- активізація діяльності структурних підрозділів для залучення молодих учених;
- співпраця з фахівцями з практичним досвідом та викладачами вишів;
- підтримка підготовки дисертацій;
- гарантування належних умов праці й соціального захисту;
- розвиток системи стимулювання через гранти, публікації, стажування;
- динамічний розвиток наукових шкіл та участь молодих учених у їхній роботі.

Принципи кадрової політики: цілісність системи, прогнозування потреб, стимулювання наукової діяльності, наступність поколінь, підтримка талановитої молоді, соціальний і правовий захист.

Пріоритетними дослідженнями залишаються:

- комплексне вивчення екосистем Карпат та прилеглих територій;
- дослідження мінливості й адаптаційного потенціалу популяцій рослин і тварин.

5. МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО

Інститут співпрацює з науковими установами Польщі, Білорусі, Литви, Болгарії, Словаччини та інших країн.

Основні напрями:

- спільні дослідження з іноземними партнерами;
- участь у міжнародних програмах і грантах;
- обмін інформацією й доступ до міжнародних баз даних;
- спільні видавничі проекти;
- розвиток мережі партнерських зв'язків з університетами та академіями наук.

6. ІНДИКАТОРИ УСПІХУ

Успішність реалізації Концепції визначатиметься за такими критеріями:

- збільшення обсягу замовлень на НДР;
- зростання цитованості публікацій науковців;
- кількість робіт, висунутих на державні й міжнародні премії;
- кількість студентів, що проходять практику в Інституті;
- активність у виконанні договірних і ініціативних проектів;
- кількість грантів і патентів;

- публікації у виданнях з високим імпаکت-фактором.

7. КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЯ РОЗРОБОК

Мета комерціалізації – залучення коштів для розвитку матеріально-технічної бази, підвищення рівня професійних навичок співробітників та практична апробація нових ідей.

8. СПІВПРАЦЯ З ОСВІТОЮ

Інститут активно співпрацює з університетами Львова, Києва, Полтави, Івано-Франківська та інших міст. Партнерство охоплює:

- спільні дослідження;
- підготовку кадрів вищої кваліфікації;
- підготовку навчальних матеріалів;
- залучення студентів і школярів через Малу академію наук.

Завдання:

- розширення обсягів співпраці з освітніми закладами;
- участь науковців Інституту у викладацькій діяльності;
- робота зі школярами для виявлення й підтримки обдарованих дітей.

9. МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Застаріла матеріально-технічна база залишається проблемою. Інститут частково оновлює обладнання за рахунок позабюджетних коштів, але потрібні державні програми модернізації.

10. СПРИЙНЯТТЯ НАУКИ СУСПІЛЬСТВОМ

Низький рівень використання науки економікою формує у суспільстві недовіру до перспектив наукового розвитку. Важливим завданням є інформування

громадськості про результати досліджень та формування позитивного іміджу науки.

Завдання:

- популяризація досягнень Інституту;
- протидія поширенню псевдонаукових ідей;
- підвищення соціальної відповідальності вчених.

11. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ

Реалізація Концепції дозволить ефективно виконувати статутні завдання Інституту, підвищити рівень наукових досліджень і забезпечити практичне використання їх результатів для розвитку держави.